

Celek jako filosofický problém / Jednota jako filosofický problém

Veškerá práce s čísly (a jejich uplatněním v běžné praxi) předpokládá, že slovo (i číslice) „jedna“ může být vztaženo k něčemu, co je „vskutku“ jedno, co může být právem považováno za „jedno“, tj. za jedinnost či jednotu ve skutečnosti. Problém spočívá v tom, že velmi často za takové „jedno“ považujeme něco, co se jako „jedno pouze jeví (a my to za „jedno“ považujeme jen z nějakých praktických důvodů, aniž bychom to chtěli nějak detailněji zkoumat a na základě toho zkoumání zdůvodňovat). Tak kupř. sedlák řekne, že jedno pole má už v jiném okrese než ostatní čtyři. Ovšem žádné pole, žádný pozemek není skutečnou jedností ani jednotou, ale je v mnoha ohledech pluralitou. Naším zvykem je takové pole – z praktických důvodů – ohraničovat a ty hranice zanést do pozemkových knih – což je vždycky naše (lidská) konstrukce. Zkrátka: počet polí je naše počítání, není to nic „od přírody“, stejně jako velikost měřená na ary a hektary apod. Naproti tomu jsou v „přírodě“ skutečnosti, které takovou „jednotou“ opravdu jsou. Nejvýraznější to je v případě živých bytostí. Zajisté i zde je možno uvádět jakési okrajové nebo dokonce krajní případy, kdy nelze dost dobře rozhodnout, zda jde o sjednocenost v jednu jednotu, nebo zda rozdělení jednoty do dvou nebo více jednot je sice v přípravě a ve zrodu, ale ještě není provedeno, atd. Zajisté to svědčí o tom, že „jednota“ v běžných případech (zejména každodenních) je „věcí“ nikdy nehotovou, ale vždy jen dosahovanou resp. usilovně udržovanou a obnovovanou. Její obrysy či kontury jsou jen jakousi relativní hranicí, která nejen může, ale musí být stále překračována. V tom smyslu je každý celek čímsi usilovně, a tudíž aktivně, činně zacíleným, budovaným a vykonávaným. Zkrátka: je událostním děním, událostí, která musí do sebe nižší události, bez kterých by nebyla možná, do sebe integrovat (eventuelně ze sebe vydělovat a vylučovat, a to nejen jako už využitě a nepotřebné, ale někdy dokonce nebezpečné a její integritu ohrožující). Z toho také vyplývá, že eleatská myšlenka jednoho, které je zároveň veškerenstvem, je vlastně nepoužitelná, jde-li o něco skutečného, o skutečné dění: není žádné nadčasové, mimo časové, časovost události přesahující a byt jen dočasně, ale neměnně trávající „jednoty“, která by mohla být základem její událostné (a tedy dějové, časové) integrity. „Celek“ je vždycky něčím, co se děje, co se dovršuje, ale zároveň co se rozpadá a co musí být aktivně obnovováno a udržováno.

(Písek, 060801-1.)